[illegible] and distributed under permit (No. 7[illegible]1), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.




# СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXIX. ЧИСЛО 205. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ПЯТНИЦЯ, 2-го ВЕРЕСНЯ 1921. VOL. XXIX. No. 205. JERSEY CITY, N. J., FRIDAY, SEPTEMBER 2, 1921. THREE CENTS


# СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

## ЗНОВ КРОВАВА БИТВА У ВЕСТ ВЕРДЖІНІЇ

ЛОҐЕН, Вест Верджінія, 31. серпня. — Проклямація президента Гардинґа до демонстратів, що збираються протестувати проти проголошеного вест-верджінським губернатором военним станом, не помагає покищо, бо громади демонстрантів не розійшлися. Місто розходитися, ґромадки почали збиратися на гірськім хребті, що звесь Спрус Форк Ридж, і тут прийшло до кількох поважних потичок межи ними а тисячами помічників шерифа і приватних людий, що затяглися добровільно на поміч шерифови. З ріжних місцевостий доносять про падаючі в битвах трупи. З Міл Крік доносять, що там прийшло до битви межи передними стійками обох сторін, причім погибло троє людий. Урядового потвердження сеї вістки нема. Шериф Лоґен Кавнті каже, що в битві погиб його заступник Джан Гор. Другий убитий мав бути помічник шерифа повіту Мекдавел.

Із заяви сього шерифа видно, що здовж Спрус Форк Ридж це правдива боева лінія. По стороні шерифів стоїть яких 1.200 людий. Час від часу межи обома сторонами приходить до перестрілювання. Шериф доносить, що в однім місци він випер демонстрантів, а зате в другім місци демонстранти виперли його.

### ДОБРОВОЛЦІ ОРҐАНІЗУЮТЬСЯ ДО НАПАДУ НА МАЙНЕРІВ.

Місто Лоґен представляе нині вигляд справжнього табору. З південної части повіту Лоґен приходять доброволці, готові затягнутися до боротьби протя демонструючих майнерів на заклик проклямації президента Гардинґа. По вулицях снуються тисячі людий з рушницями в руках. Жінки дають їм їсти і горячої кави.

### „ГНІЗДА" З МАШИНОВИМИ КРІСАМИ ЯК НА „ЛІНІЇ ГІНДЕНБУРГА".

Здовж гірського ґруня, що відділюе повіт Бун від повіту Лоґен, уставлені в ріжних місцях так звані „гнізда машинових крісів", а коло кождого машинового кріса громадка людий, заприсяжених як заступників шерифа (депюті шериф). По гірськім хребті снуються стеж юбох сторін. Кілько разів громадка людий появиться на хребті, щоби зійти в напрямі до повіту Лоґен, що сусідуе зі страйковим округом в Мінґо, зараз машинові кріси починають їх острілювати. Час від часу стріляють також на доми, розкинені по склонах гір. Як кажуть самі стрілячі, дуже часто видно наслідки стріляннин: падуть люди, ранені чи вбиті, сього стріляючі не можуть знати, — а їх товариші забирають упавших на плечі і завертаються.

### ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ УЖЕ ВИГОТОВИВ НАКАЗ ДЛЯ ВІЙСКА.

ВАШІНҐТОН, 31. серпня. — Після донесень, які дістав уряд за послідних кілька годин, небезпека збройних заворушень в майнерськім дистрикті Західної Верджінії не зменчилася, але зросла.

Ґубернатор стейту Морґан знов ацелюе до президента висхати федеральні війска в майнерський округ. Він каже, що в Мармет зібралося нині рано коло тисячу осіб і заявили, що вони не розійдуться, поки не буде знесений военний стан. Він доносить також, що демонстранти мали відгрожуватися, що вони ужиють динаміту, щоби не допустити до наступу війск.

Секретар (міністер) війни Вікс заявив, що президент Гардинґ уже виготовив другу проклямацію, яку мае оголоситися зараз, якби демонстранти не розійшлися до часу, установленого в першій проклямації. Друга проклямація проголосилаби военний стан (маршел ло) в пятьох повітах (кавнті) стейту Вест Верджінія, а, саме: Канаґва, Фейет, Бун, Лоґен і Мінґо. Командантом військових операцій проти майнерів бувби тоді ґенерал Бендголц.

### СПРАВА МИРА МЕЖИ НІМЕЧЧИНОЮ І АВСТРІЄЮ А ЗЛУЧЕНИМИ ДЕРЖАВАМИ.

ВАШІНҐТОН, 31. серпня. — Департамент стейту подае до відома, що Угорщина підписала мир зі Злученими Державами. Тексту мирового договору ще не подано до публичного відома, але його подасться, як лише австрійський уряд дасть свою згоду на таке оголошенне договору межи Австрією та Злученими Державами. Мировий договір межи Злученими Державами а сими двома краями, як подае департамент стейту, подібний до договору межи Злученими державами а Німеччиною.

### КАТАСТРОФА В КОПАЛНИ ВУГЛЯ.

ГАРИСБУРҐ, Илинойс, 31. серпня. — Нині пополудни случився тут в копалні Гарко страшний вибух чорного ґазу. Понад 400 робітників працювало в той час в копалні, але почувши вибух динаміту, що розвалив стіну, яка придержувала чорний ґаз, утекли. Все таки частина робітників не вратувалася, а ратунковий відділ добув з майни 11 трупів. Кромі сього добуто сімох робітників, затроених ґазом. Їх відставлено до шпиталя, де лікарі кажуть, що вони виздоровіють. Ратункові відділи були зложені з доброволців, також майнерів.

На вістку про вибух уряд вислав зараз віз федерального копалняного бюра, щоби він оглянув копалню і опечатав її.

(Чорний ґаз, по анґлійськи „блек демп", се отрійний ґаз, що витворюеться в копалнях вугля, глибоких керницях, броварняних кадках і т. п. Творить ся він при вибуху „мочарового ґазу", який назбируесь в копалнях вугля, та при ферментації в броварах.)

### ВБИВ МЕДВЕДЯ СОКИРОЮ.

СОЛТ САН МАРІЄ Мішіґен. — Х. Осборн, бувший ґовернор стейту Мішіґен, забив вже сорокового з ряду медведя в сусідстві своєї хати на Док Айленд.

Осборн, який числить 61 років, побачив медведя в ріці і вибрався лодкою, задумуючи застрілити медведя зі стрільби, однак набій в стрільбі не випалив. Для стрільця прийшла небезпечна хвиля, бо медвідь підплив під човно і в боротьбі кілька разів зачіпив лодку. Остаточно вдалося Осборнови задати медведеви смертельний удар в голову сокирою і добичу притягнути до берега.

### В ІНДІЯХ БОЙКОТУЮТЬ АНҐЛІЙСЬКІ ТОВАРИ

БОМБЕЙ, Східні Індії, 30. серпня. — Політичний бойкот, звернений проти анґлійських інституцій в Індіях, перейшов вже на економічний терен.

Ґанді, провідник бойкотового руху видав наказ індійським дрібним купцям, що торґують бавовняними виробами, щоби в протягу 1 місяця випродали всі свої запаси товарів і від тепер більше не торґували заграничними виробами.

Під заграничними виробами треба розуміти анґлійські фабрикати, яких імпорт до Індії виносить річно суму 50 міліонів анґлійських фунтів штерлінґів.

Ґанді має надію, що домовим промислом індійського населення вдасться покрити запотребованнє Індій на одяги та инші річи.

### АМЕРИКАНЦІ ЗАГОРТАЮТЬ НАФТОВІ ЖЕРЕЛА В РОСІЇ.

БЕРЛІН, 30. серпня: — Тутешна ґазета „Льокаль Анцайґер" доносить, що фірма Стендард Ойл Компани в спілці з деякими анґлійськими інтересентами підписала економічну умову з російським представником в Лондоні, Крассіном, якой ґарантуе Росії кредит в висоті 400 міліонів долярів. За се компанія одержить широкі нафтові концесії в Уральських горах. На основі сего договору, Росія не буде входити в ніякі спеціяльні умови з конкуренційними компаніями, хиба за виразним порозуміннєм зі Стендард Ойл Ко.

Одним з услівий є дальше істнованнє всеросійського ратункового комітету.

Сей договір з американською фірмою є великою побідою над анґлійськими і німецькими інтересами, що старалися видістати подібну концесію від совєтської Росії.

### ЗНИЩЕННЯ „ЗАГРАДІЛКІ".

ЗВЯГІЛЬ, 12. липня. — 23-го червня через станцію Козятин зелізничняки везли для свого вжитку кілька вагонів соли.

Козятинська заграділка хотіла відібрати цю сіль, але зелізничники вступили в бій. В наслідок бою „заграділка" була розпорошена і стратила 100 душ вбитими і раненими.

З того часу стація Козятин немае „заграділки", а проїзд і провіз цілком вільний.

(Українпрес).

### МЕВИ РАТУЮТЬ ЗАГРОЖЕНІ ПОЛЯ ПЕРЕД ПІЛЬНИМИ КОНИКАМИ.

МАНДАН, Норт Дакота, 30 серпня. — В повіті Мек Лін появилися нагло тисячі мев (біла птиця, що живе над морем і над великими озерами) що впавши на поля, очищують їх з пільних коників, які в послідних часах тут дуже розплодились і вижирали все, що лиш подибали на полю.

Меви прилетіли знад великих озер, які віддалені від Норт Дакоти кількасот миль.

Цілі поля Норт Дакоти виглядають мов снігом покриті, від білого піря пожиточних птиць, що кількасот миль прилетіли, щоби знищити пильних коників, ворога праці хліборобів.

### НОВА БОЛЬШЕВИЦЬКА ОРІЄНТАЦІЯ?

СТАНІСЛАВІВ, 13. липня. — Особа, що прибула з Київа, передає, що між відповідальними чинниками совіцької влади є течія, яка, що далі, дужчає й стоїть за те, щоб вступити в серіозні пертрактації зі всіми ґрупами української еміґрації з пропозицією утворити спільну національну народню владу на Україні з повним забезпеченнєм самостійности її без „большевицької федерації", а лише на певних політично-господарчих умовах з Московщиною, як союзною державою.

(Українпрес.)

### ПОКАЗУЮТЬ КУЛАКА.

СТАНІСЛАВІВ, 13. липня. — Большевики скупили великі сили в районах Жмеринки, Могилева, Тирасполя. Особливо богато війск в районі села Каменки, Ольгопільського повіту.

При сьому, самі большевики старанно розповсюднюють, що сі сили наготовлені проти Румунії.

(Українпрес)

### БОРОТЬБА З СУХОТАМИ.

ТАРНІВ, 12. липня. — Розпучливий стан, в якому опинилися тисячи біженців з України, відсутність заробку й голодовка, тяжко відбилися на більш кволих орґанізмах еміґрантів.

Страшний бич людства — сухоти — знайшов добрий для себе ґрунт і захоплює все більш та більш жертв.

Тарнівська Українська Жіноча Спілка першою виступила на боротьбу з цим страшним ворогом і для сеї цілі заснувала фонд „Білої квітки".

Перші кроки в сім напрямі дали досить гарні наслідки. Українська еміґрація Тарнова відгукнулася на заклик і дала в день збору „Білої квітки" щедрі пожертви.

В результаті зібрано до 40.000 мар. п. Але ця сума дуже мала для тих намірів, які, по чуткам, має Жіноча Спілка, а саме для орґанізації медичної і санаторної допомоги хорим туберкульозом.

(Українпрес).

### „АМНЕСТІЯ МАЄ УСПІХ".

ЛЬВІВ, 14. липня. — Перед початком жнив до ревкомів почали зявлятися добровільно велика скількість окремих повстанців з проханнєм дати їм амнестії.

Амнестірованих, покищо, не чіпають.

(Українпрес)

### ПОДВИГИ ПРОСКУРІВСЬКОГО ЧЕКА.

ТЕРНОПІЛЬ, 13. липня. — Проскурівське Чека, згідно таємному наказу до всіх Чека України, проявляє найбільшу енерґію в боротьбі з „контрреволюцією".

Найбільше переслідування ведеться проти „Петлюрівців". Розстрілюють щоденно декілька десятків душ, переважно Українців. Особливо богато матеріялу дають ті спровоковані большевицькими аґентами особи, що повертаються на батьківщину.

(Українпрес)

### НІМЕЧЧИНА ПОДІЛИЛА СЯ НА ДВА ТАБОРИ.

БЕРЛІН, 31. серпня. — На демонстрацію проти монархістів прибуло до Берліна 250 тисячів робітників. Поліція побоюеться, щоби не прийшло до контрдемонстрації з боку монархістів. Тоді вистарчить один стріл, щоби улиці міста стались театром кервавої різні, що потягнулаб за собою сотки жертв в людськім життю.

Робітничі круги є дуже подражнені систематичною провокацією з боку монархістів, які чимраз смілійше виступають проти републики.

В Потсдамі, передмістю Берліна, товпа 300 робітників побила до крови 40 монархістичних жовнірів з так званої „Оборони Держави".

Юнкерські ґазети від довшого часу дуже остро атакують німецьке поступове правительство і під покришкою патріотизму, стараються поширювати монархістичний настрій в Німеччині.

Доси німецький уряд толерував пропаґанду німецьких юнкрів, однак після вбийства Ерцберґера, німецьке правительство з цілою енерґією почало переслідувати пропаґанду монархістів, які вже завтра хотілиб бачити кайзера на чолі німецької держави.

Цілий німецький народ поділився на два табори: монархістично-націоналістичний і републиканське-соціялістичний.

Який з сих таборів побідить трудно сегодня предвидіти.

### АРЕШТОВАННЄ ЗАГОВІРНИКІВ НА УГОРЩИНІ.

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини, 31. серпня. — Тутешня поліція викрила тайну орґанізацію, яка приготовляла революцію в Угорщині.

Поліція арештувала 56 заговірників і забрала в них документи, які виказують, що вони були в зносинах з большевиками і „Ай-Доблю-Доблю" (американською революційною орґанізацію „промислових робітників світа"), від котрих одержували фонди на пропаґанду.

## УРЯД ПІЛСУДСЬКОГО ОГОЛОШУЄ „АНЕКСІЮ" СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

БЕРЛІН, 28. серпня. — Німецьке кореспонденційне бюро Вольфа доносить, що польське правительство оголосило „анексію" Східної Галичини.

### АНҐЛІЙСЬКИЙ ЗАПИТ В СПРАВІ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Зі Львова доносять: Тутешний „Український Вістник" помістив при кінци липня таку нотатку:

З кінцем червня анґлійське правительство через своє посольство у Варшаві поставило запит до польського правительства, на якій основі Польща адмініструє Сх. Галичиною, коли в рішенню з дня 25. червня 1919 їй було дозволено тільки на военну окупацію по Збруч.

Правдивість сеї нотатки опрокинула ціла польська преса, покликуючись на рапорти „власних кореспондентів".

Польській пресі ходило головно о се, щоби успокоїти на хвилю польську публику.

Для всякої певности редакція „Українського Вістника" звернулася ще раз в тій справі до свого високопоставленого інформатора і одержала таку відповідь:

„Подана Вами інформація відповідае дійсности. Додаю ще, що польський уряд заграничних справ відповів, що свою відповідь на анґлійський запит в справі Східної Галичини подасть пізнійше".

### В ІРЛЯНДІЇ НАНОВО ПОЧАЛАСЬ БОРОТЬБА.

БЕЛФАСТ, 31. серпня. — Супокій, який панував тут вже від кількох послідних тижнів, тому, що велись мирові переговори між ірляндським і анґлійським правительством — сегодня перервано уличними боротьбами, в яких обі сторони, Ірляндська і анґлійська, послугувалися револьверами і бомбами.

Вісім осіб є вбитих а кільканадесять ранених.

На улицях міста появилися знова панцирні автомобілі.

Телеґрафічне полученне з Белфастом перерване, тому, що всі телеґрафічні дроти перерізані незнаними справцями.

Републиканський ірляндський кабінет був цілий день занятий нарадами над відповідю премієрови Ллойдови Джорджови.

Вислід нарад доси невідомий, однак в Доблині, столиці Ірляндії панує загальне переконанне, що остаточно анґлійсько-ірляндський конфлікт буде полагоджений в дорозі мирного порозуміння.

### ЯК СЕЛА НА МОСКОВЩИНІ ВИМИРАЮТЬ.

СТРАШНИЙ ОБРАЗ МОСКОВСЬКОГО СЕЛА, ЩО ВИМИРАЄ З ГОЛОДУ І НЕДУГ.

МОРДОВСКАЯ ДОБРОВКА, Самарська ґубернія, Московщина, 27. серпня. — Кореспондент нюйорського дневника „Таймса", Флойд Ґіббонс, відвідав разом з московськими большевицькими чиновниками московське село Мордовську Бобровку, в Самарській ґубернії, з якої він вислав телеґрафічно свої помічення.

Він пише між іншим так:

Ідемо лісом ялиць і приїздимо в село. То село живих трупів. По дорогах і в селі ані душі живої, лише одна пара коний волочиться майже непорушно.

Московський чиновник каже: Ходімо в хату.

— В котру? — питаеться переводчик кореспондента „Таймса".

— В котрунебудь! Ходім до першої з краю!

Входять в середину. Хата прибрана бідно, але чисто. В низкій світлиці застали ґосподиню. Також убого зодіта, але чиста. Виглядала напів мертва. Се ходячий живий труп.

— Чому нема людий на улиці? — питаються в неї.

— Бо в людий немае вже сили ходити. Ті, що останутьcя при життю, то ледви скуляться і сидять дома.

Потім росказала, що її чоловік помер з голоду. Поховала його разом з дітьми.

— Але за ним — додала — підемо і ми, я і моїх четверо дітий, що ось сидять на печі голодні. Ми щодня сохнемо і сохнемо, а потому впадемо безсилі і хтось нас поховае. Чорного хліба у нас вже не було від Великодня. Ми вже їли траву, солому і кору, річи, яких худоба не хотіла їсти. Але там нема ніякої поживи. Тепер я сушу гарбузи і мелю і з того печу паляниці. Діти се їдять, але сохнуть і вянуть і падуть на силах. Се і так довго не потривае, бо і того вже довго не стане.

Жінка говорила слабо, але спокійно. Не плакала ізза гіркої недолі.

В сій громаді давнійше було 1.000 душ. Тепер же по вибуху голоднечі і всяких недуг, як тиф, холера, і наслідком утечі число душ в громаді змаліло до третини.

Як селяни дізнались, що в село прибули чужинці, деякі з них поставали у вікнах і дверях. До гостий прийшов також місцевий лікар. Він сказав, що не мае жадних ліків для хорих. В полі, казав, немае нічого. Люди виходять в поле, але відтам не вертаються. Там таки вмирають.

„Я не тутешний, казав лікар. Я професор медицини із Самари. Большевики вислали мене сюди помогти людям, але я не можу їм помогти. Мені наказали тут остатись, отже я тут й умру. Але я вже старий; мені все одно".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES: | | ПЕРЕДПЛАТА. | |
| --- | --- | --- | --- |
| Three cents the copy. | | Поодиноке число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates. | | В Джерзи Сити і заграницею. | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $ 2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

# ПРОПОНОВАНІ РЕФОРМИ ПОЧТОВОГО УРЯДУ.

Генеральний почмайстер (міністер почт) заповідає, що в найблизчім часі предложить конґресови пропозицію реорганізації почтових щадничих кас.

Межи пропонованими змінами є пропозиція, щоби від зложених в почтових щадницях гроший рахувати вкладаючим не 2 процент, як було досі, а 3 процент, причім відсотки мають лічитися навіть тим вкладачам, що складають свої гроші навіть на коротший час, як один рік. На почтову щадницю можна було досі вкладати всего 2.500 долярів; від тепер сю суму підноситься до 3.000 долярів. Кромі сього, відділи для ощадностий мають бути зорґанізовані по всіх почтових урядах, а не лише на головних, як се було досі.

Як законопроект почмайстра перейде, то се причиниться в значній мірі до поширення тої щадничої служби, яку досі сповняв американський почтовий уряд. Американські іміґранти добре знають користи банкової діяльности почтового уряду, бо вони уже становили аж три четверті части почтових вкладчиків. Мимо сього не пошкодить коли уряд почтовий розведе, як се обіцює, ще більшу аґітацію за покористуваннем почтою для сеї цили.

За всі гроші вложені на почтовий уряд відповідає цілий державний союз своїм маетком, так що се певно найпевнійший банк у світі. Приватні банки (а всі банки, стейтові і національні і „приватні", приватні банки, бо оперті на приватнім одвіті приватних людий) ніколи не можуть дати такої запоруки, як дае держава, та ще така богата, як Злучені Держави. Думка уміщування ощадностий в державній щадниці через почту повинна найти ширше приміненне серед наших людий, які на уміщуванню гроша в приватні банки або певні підприемства не розуміються і легко попадають в хижацькі лапи всяких визискувачів.

# КАВКАЗЬКІ НАРОДИ ПІД МОСКОВСЬКИМИ ЗАПЯТКАМИ.

Кілька тижнів тому назад в Парижі основано союз трох головних кавказьких держав, а саме: Вірменії, Азербайджану і Грузії, а кромі сього так званої Північно Кавказької Республики Даґестану. Союз опираеся на основах тісної економічної та оборонної конфедерації, то значить кожда держава заховує повну державну зверхність (суверенність), з винятком тих справ господарства і спільної оборони, які виразною умовою віддано спільному урядови.

Конфедерація була вислідом політичних переговорів, що від довшого часу велися і на Кавказі і в Парижі межи провідниками чотирох републик. Коли остаточно переговори довели до всесторонної згоди межи умовляючимися, у французького премієра міністрів Бріяна зявилися представники чотирох републик, а саме: Агароніян іменем Вірменії, Торчібачев іменем Азербайджану, Авалов іменем Грузії та Чемоев іменем Північного Кавказу, — і заявили згідно, що вони основали союз для запевнення независимости кавказьких народів. В тій цили вони згодилися признати взаїмно свою независимість, боротися за демократичний устрій та економічну независимість країв. Всякі ріжниці межи поодинокими членами союза мають бути віддані до розсудження мировому судови. Ніодна держава не сміє сама, без відома і дозволу других, робити межидержавних умов. Всі чотири держави становлять так звану митову юнію (союз), то значить межи ними нема митових границь, і товари з одної переходять до другої свобідно без митової оплати. Нова конференція не признае ніякої умови ані зарядження советського уряду, що тепер править Кавказом.

Сю умову зроблено в час, коли чотири згадані народи боролися до послідного за свою независимість проти імперіялістичних посягань московського большевицького уряду. Найдовше з усіх опиралася Грузія, котрої столицю заняли московські полки аж сеї весни; однак побите правительство ще й до нині бореся на території Грузії. Подібно правительство Вірменії мимо союза московських большевиків з турецькими націоналістами і турецькою шляхтою, не здавало оружа і бореся далі мимо переважаючої сили ворогів, і вірменська столиця Еріван частенько переходить з рук до рук.

Населенне усіх чотирох кавказьких републик відноситься ворожо до московських большевиків. Вони для усіх кавказьких народів зайди, що прийшовши рабувати край з його добра, завели там чужий а жорстокий уряд. Найтяжче відчуває московське ярмо татарська република Азербайджан, котрої нафту московські большевики вивозять до Московщини, відплачуючися за неї кулями і шибеницями. Большевики забрали усю добуту нафту, а потім стали віддавати дальше добуванне нафти заграничним капіталістам, в заміну за товари, які мають іти до Московщини, а з котрих самим Татарам Азербайджану мае лишитися дуля з хвостом.

Таке розумінне інтернаціонального братерства народів обурило до живого кавказькі народи, а вислідом сього обурення являеся їх союз проти московського імперіялізму, що з питомою московською хитростю закривае свої найбільше хижацькі націоналістичні заходи машкарою комунізму. Проти рабівничого московського націоналізму кавказькі народи виставляють свій миролюбивий демократичний націоналізм.

# ЧУЖІ І СВОЇ РУКИ.

**Пляни економічного відродження України.—Питанне про концесії й чужоземні капітали.—Деякі приклади з досвіду Чехословаччини. — Американська та анґлійська „допомога" і що вона коштуе.**

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

У закордонних українських кругах тепер жваво обмірковується питанне — як відродити економічне життє України, коли большевицький лад упаде. Питанне се мае однаково велике значінне так для Великої України, як і для Галичини, бо там і тут економічне життє є зруйноване й так, як і тут, майбутньому національно-українському урядови доведеться виробити той чи инший напрям **економічної політики,** щоб поставити країну на рівні ноги.

Надивившись і послухавшись, як люде живуть і працюють по чужих землях, наші земляки дуже тут захоплюються ріжними далекойдучими проектами. Не тільки в теорії, але й практично навязуються переговори з ріжними закордонними фінансовими ґрупами про **засноване на Україні емісійного банку на концесійних засадах, про експльоатацію галицьких нафтових теренів, українських покладів камінного вугля та зеліза...**

Українські фінансові та політичні діячі не можуть поскаржитись, що чужоземні капіталісти мало цікавляться нашими природними скарбами. Навпаки, ріжні фінансові ґрупи — німецькі, анґлійські, голяндські, американські — охоче прислухаються до українських пропозицій, і не може бути сумніву, що при першій нагоді ся **міжнародня фінансова сарана накинеться на Україну,** щоб не на словах, а на ділі „ощасливити" її своїми капіталами.

Питанне тільки в тім, чи варто Українцям власними руками відчиняти ворота сій сарані й чи не краще булоб якнебудь обійтися своїми силами. Наші земляки, мимо волі закинуті на чужину, безперечно переоцінюють добрий вплив чужоземних капіталів і недооцінюють небезпеку, якого вони загрожують. А що така небезпека істнуе — се показуе приклад Чехословаччини, яка нині дуже тяжко покутуе своє захопленне чужоземними капіталами й дуже дорого за них розплачуеться.

Два роки тому в Празі засновано „Czechoslovak Commercial Corporation of America". Початковий капітал спілки виносив 10 міліонів чеських корон, але незабаром його збільшено до 20 міліонів, причім у Ню Йорку та в чеськім місті Берні відкрито філії. На чолі спілки стояв американський Чех Воска, — „наш капітан Воска", як його називали в Чехах. Сей пан Воска ще в молодім віці еміґрував до Америки; під час війни він зорґанізував чеський леґіон в американськім війску, зблизився з Вилсоном і освідомив його що до національних вимог чеського народу.

Не диво отже, що ціла Прага урочисто святкувала поворот капітана Воски до рідного краю. Урядова пресова служба поширювала його біоґрафію, міністри стрічали його на двірци, на всіх дипльоматичних принаттях він був як у дома. Та недовго Воска святкував. Свої звязки в Америці й популярність у Чехах він скористав на те, щоб ощасливити свій рідний край також економічно й фінансово. З Америки посипався на Чехію доляровий дощ, а Чехи почали докладати до них свої нуждарські корони.

Так повстала вже згадана „Czechoslovak Commercial Corporation", так далі повстали „Нутра" — спілка з капіталом у 30 міліонів і празька спілка автовізників з капіталом у 25 міліонів корон. Воска кулував доми, плянував заложити чехословацьку спілку для морського транспорту, взагалі метушився з такою жвавістю, що тяжкодумні Чехи тільки роти роззявляли й несли йому свої грошики. Акції „Commercial Corporation" номінальною вартістю по 500 корон видирано йому з рік по 700 корон, а незабаром вони досягли на біржі до 1800 корон.

Зпочатку справа йшла добре, й під кінець 1919 р., пять місяців по заложенню спілки, заряд виплатив 12% дівіденту. Се було добре. Та вже слідуючий 1920-ий рік закінчився недобором у 7½ міліонів корон, більше третьої частини основного капіталу загинуло, акції впали до половини номінальної вартости, й сам Воска — „наш капітан Воска". — мусів зложити з себе обовязки голови надзираючої ради.

Воска обіцяв дістати поміч з Америки, але поміч не прийшла. Тоді Воска „тимчасово поїхав", а попросту втік до Лондону, акції полетіли стрімголов у долину, й нині над спілкою завішено конкурс, причім її пасива виносить 46 міліонів корон. Бідні Чехи, які з патріотизму довірили свої ґрейцари „нашому капітанови", плачуть тепер і кулаком сльози втирають, та бач, — що до Воски попало, те пропало.

Може бути, що сам Воска й не так винен, як винні ті, хто вірив, що можна чужими силами й коштами будувати економічне життє нової держави. **Се життє мае виростати орґанічно, з сил самої країни та самого заінтересованого народу,** инакше справа мусить рано чи пізно закінчитися скандалом.

Ще другий приклад, маленький, але ще більш навчаючий. Чеський транспорт по Дунаю віддано анґлійській спілці „Ривер Синдікейт". Спілка попризначала такі ціни за перевіз товарів, що чеські фабриканти тільки стогнуть і ніяк не можуть витримати конкуренції з німецькими фабрикантами. Так, один кільоґрам ваги від Пресбурґу до Ґіурґіу коштуе на кораблі „Ривер Синдікейту" 2 корони 30 сотиків, а кільоґрам тої самої ваги від Пасави до Ґіурґіу на кораблі баварського Ллойду коштуе лише 46 сотиків, а віддаленне від Пасави до Ґіурґіу є значно більшим, ніж віддаленне від Пресбурґу до Ґіурґіу. Величезна ріжниця походить від того, що Рівер Синдікейт є підприемством анґлійським, себто чужим, отже воно дбае лише про себе, а баварський ллойд є підприемством німецьким, яке служить інтересам рідного краю.

Чи не станеться те саме з Україною, коли наперед оплутати її зобовязаннями перед чужоземними капіталістами? Може бути, що денебудь в Америці вже й тепер сидять українські „капітани Воски", які вичікують, коли настане для них пора ощасливити Україну величезними підприемствами за допомогою американських чи якихнебудь инших чужих капіталів. Тут в Европі такі типи вже похожають коло майбутньої України й принюхуються, де пахне печеним.

Берлін, 3. серпня 1921.

**Радянин.**

# ПОДЯКА.

Ми низше підписані складаємо як найщирійшу подяку Вп. Головним Урядникам У. Н. Союза за уділену нам із запомогового фонду поміч в сумі $100. Таксамо дякуемо Вп. Урядникам нашого відділу в Йонкерс за їх труд і працю. Желаемо У. Н. Союзови як найліпшого розвою, а Вп. Урядникам здоровля і сили до дальшого провадження сеї нашої організації. — **Артемій Корінь, К. Урбан і діти.**



# З ШИКАҐО.

## УКРАЇНЦІ З ШИКАҐО ДАЮТЬ ПРИМІР ПАТРІОТИЗМУ ДРУГИМ ГРОМАДАМ.

(Допись з Шикаґо, Ілл.)

Дня 8. серпня вечером зійшлися в церковній галі на Оклі стріт представники цілої укр. шикаґовської громади, всіх товариств та інституцій з усіх сторін міста на нараду в справі помочі старому краєви. Всіх учасників наради було понад 100. На збори прибув з Вашинґтону др. Лука Мишуґа.

Збори отворив парох головної української церкви в Шикаґо **о. Константин Курилло** короткою а горячою промовою, в якій сказав, що наш рідний край тепер може в найбільшій потребі і коли він звертається до нас, то тільки тому, бо ще на нас мае надію і в нас вірить. Отже не гасім в нього тої віри, але даймо йому дійсну поміч. Наше правительство Галичини під проводом д-ра Евгена Петрушевича звернулось до земляків на американській землі за державною позичкою на доведенне до кінця й успіху довгу і тяжку міжнародню боротьбу за визвіл Галицької України, отже не заведім його і рідного краю в надії на нас.

Потім о. Курилло представив зборови др. Луку Мишуґу, члена української галицької місії з Вашинґтону, котрий недавно приїхав з Відня.

**Др. Мишуґа** забрав слово і виголосив довшу промову.

Він пригадав присутним недавню кроваву боротьбу нашого народу в Галичині. Великий подвиг народу, який наче за чаром повстав могучо одного дня, 1. падолиста, 1918, і обняв владу в цілім своїм краю. Се було по упадку старої австрійсько-польської неволі, але ті, що її тримали, не покинули її так легко. По їх стороні стала ціла Варшава, бо за нею стояла Франція і Вилсон. По 7 місяцях кровавих боїв виперли Поляки узброєних синів рідного краю, котрі разом зі своїм правительством мусіли перейти Збруч і там на Великій Україні придавити у своїм серці тяжкий біль, що їх батьків, материй, братів, сестер і дітий мучить наїзник, а далі іти воювати за Велику Україну, проти другого ворога — Денікіна, проти третього — большевиків, і проти четвертого — тяжких хоріб, особливо тифусу. Петлюра мав армію дуже маленьку, а наша по вичерпанню вже була безсильна далі битись з нерівно більшою силою противників і перед лицем смерти, коли тисячі молодого нашого цвіту жовнярського лежало на голих возах, без їди, без ліків, без догляду, серед осінньої стужі, — уступила на хвилю з поля бою. Нині галицька армія почасти погибла на полях бою, а почасти розбрилась по Україні, де все ще жде нагоди, аби вернутись до Галичини не з капелюхом в руці але з самопалом. Частина галицької армії, що була відтята від сходу нападом Поляків, нині є на Чехії і також чекає хвилі, аби вернутись до Галичини також із самопалом і своїм життєм викупити її з неволі польського наїзника. . .

Др. Мишуґа був з галицькою армією на Україні; перебув там також тиф на возах; а виїхав до Відня через Румунію разом з правительством по повнім розпаді державної і військової орґанізації на Україні. З Відня їздив до Риґи, разом з д-ром Осипом Назаруком, д-ром Костем Левицьким і д-ром Ернестом Т. Брайтером на мирові переговори з большевиками, котрі спершу прихильно ставились до галицької справи, але потім уступили перед Поляками.

Далі др. Мишуґа оповів про дотеперішні змагання правительства Петрушевича в справі усунення з Галичини польської окупації, і які осягнено успіхи, та росказав, що і як треба робити в дальшій боротьбі. Згадав про становище аліянтських держав до нашої справи і пригадав американським Українцям, що зробити повинні вони для сеї справи, яка преців таксамо є їх справою як і тих, що безпосередно на своїх плечах що днини відчувають ярмо наїзника.

По промові д-ра Мишуґи **д. Моранець** поставив внесенне, щоби вибрати президію для переведення нарад.

Вибрано одноголосно головою зборів **д-ра Степана Гриневецького,** а секретарем **д. Михайла Полака.**

**Др. Гриневецький,** обіймаючи провід зборів, виголосив довшу палку промову, в якій сказав, що громадське життє американських Українців виглядае так, немовби ми від часу до часу попадали на довший період, іноді на рік або на два в пів-сон, коли до нас не промовить найбільший біль страждаючого розпятого рідного краю. Се можна пояснити знеохотою через недолю рідного краю, тоді як другі народи вже добились волі. Але чи ми ту волю здобудемо сном або знеохотою? Чи ті народи, що вже стоять ліпше від нас, недавно ще не стояли ще гірше від нас, і чи здобули вони волю сном і знеохотою? Ні, тілько працею і боротьбою!

Все можна оправдати і пояснити, говорив др. Гриневецький, але з того ще рідному краєви не спаде ані одна окова з рук. Я того не говорю в докір Українцям в Шикаґо, бо тут як на диво все є охота до громадського життя і до праці, але саме Шикаґо не зробить того, що може зробити ціла велика наша півміліонова чи міліонова, як кажуть, громада по всіх усюдах Злучених Держав.

А одначе я певен — казав др. Гриневецький, — що ми, Шикаґовці, сповнимо і сим разом свій народній обовязок і зложимо на позичку галицькому урядови більше ніж по нас сподіваються. Я скажу свою гадку, а може і другі зі мною згодяться з тим, що др. Петрушевич розписав замалу позичку. Він повинен був розписати один міліон долярів. Як правительство може вести працю і боротьбу на чужині, як не мае цента в руках на істнованне? Ми самі Шикаґовяни, як схочемо, то поставимось і у себе витрясемо $100.000. Се страшна сума для одного, але нас тут 40.000, а громада по нитці і буде сорочка. Всі знають, що я нині не богатий, а на початок даю $500. Як треба буде додати до $100.000, то ще додам, але не гадайте, що половину дам се, що вможу, ще яких 200 до 300 долярів.

В дальшій своїй промові др. Гриневецький сказав, що прикро сказати, але треба признатись, що в нас таки замало є патріотизму. Ми всі американські Українці дали не більше на політичну боротьбу за рідний край за останніх 7 літ як стратила якanебудь тяжкопотерпівша громада в Галичині. Отже подумайте, там ся жертва розділена на 1.000 або 2.000 душ, а тут на цілу нашу одноміліонову громаду.

Кілько ми дали за 7 літ на політичну боротьбу, то ми знаемо добре, але знаемо теж, що кричимо за се в десятеро більше і тим вже вдоволяемось. Я свого часу завдав був собі труду і робив точні зіставлення, які жертви віддали рідному краєви американські Чехи, Литовці, Поляки і Українці. Отже на кождого Чеха, Литовця і Поляка, коли розчислити всі жертви за 7 літ на політичну акцію для старого краю на кожду душу серед їх еміґрації, то випаде по двайцять кілька до кільканайцять долярів річно, а вгадайте, кілько випаде на кождого Українця в Злучених Державах, коли розчислити на них жертви за 7 літ на політичну оборону рідного краю? Чверть цента! От і мірило нашого патріотизму! А кілько крику, що нібито ми вже дали досить! Ми сотки разів більше кричимо від Литовців, котрі знов сотки разів більше давали і дають на рідний край аніж ми. Я стрінув раз в банку одного Поляка, котрий приніс $25 і зложив їх яко „польський податок". Коли банкирі зачали його хвалити, він сказав: „Ви всисци злодзее, але я податек на Польске дае, абим мял сумене цисте!" Бо часом і таке може бути, що вкрадуть гроші, але се ще не є причина, аби через те цілий загал мав покинути оборону свого краю і лишити на ласку ворогам! Та мене одного якби обікрали, то я ще собі пораджу і бизнесу ще не покину через те, а що-ж то допервa подумати про 1 міліон людий, котрі не можуть собі дати ради і зараз опускають руки та все покидають?!! Ми хочемо визволити рідний край і все в пісні співаемо, що душу й тіло положимо за його свободу та що будемо самі в ньому ґаздувати, а чому-ж то ми тут для прикладу не зачнемо самі собою ґаздувати, а лише ґаздуе між нами одна ґаздиня зневіра, яка є родом з Варшави? І чому-ж то ми не дамо частини свого зарібку, коли не можемо покласти душі й тіла, як се співаемо в пісні?

Ей, чи не затратили ми вже у своїх серцях дійсної любови до вітчини? Чи не згасла вона у нас? А преців слід би нам тямити, що вона ніколи не повинна згасати, навіть в найтяжших хвилях, навіть в найтяжших пробах і переходах народу по його кровавому і тернистому шляху!

Др. Гриневецький пригадав слова з жидівського „талмуда", де сказано про переслідуванне Жидів Римлянами, котрі були заборонили їм читати жидівські книги. Тоді раз один римський жовнір сказав до одного Жида: „Пощо ви читаєте свої книги? Таж наш уряд вас всіх вибе і тоді не буде ані одного Жида!?!" А на се Жид відповів: „Як не будемо читати своїх книг, то і так не буде Жидів, бо лише через наші книги ми є Жидами! Отже нам нема ріжниці, чи так чи сяк судилось нам згинути, а ми волимо згинути, не зрадивши свого народу". Але той жовнір помилявся; жидівський нарід не згинув! Кілько літ минуло з того часу, а Жиди далі таки читають свій „талмуд" і далі є Жидами. Бо хто свого рідного не зрадив і хто мае віру в себе, той не згине!

Через хвилеву невдачу ми не маемо причини попадати в зневіру. Вірмо у вільну Україну і з тою вірою поносім жертви для її боротьби а подібимо!

Потім зголошувались другі бесідники до слова. Всі однодушно заявлялись за підпертем галицького українського правительства і його позички, яку розписало в Злучених Державах Америки.

Опісля виринуло питанне, як мае шикаґовська Україна перевести у себе збірку записів на позичку. Вкінці принято внесенне д. Моранця, щоби акцію перевів в цілому Шикаґо і в близкій околиці шикаґовський **Всеукраїнський Окружний Комітет,** з тим додатком, що колиб яка орґанізація або товариство хотіло само окремо перевести у себе продаж бондів, то може се зробити окремо. Всеукраїнський Окружний Комітет в Шикаґо мае добре імя, бо до нього належать всі тамошні і з близшої околиці українські товариства, і тому, що все громадське діло провадив солідно і чесно, і, як звісно з ґазет, за один рік дав старому краєви помочі $10.000. Всеукраїнський Окружний Комітет згідно з тою постановою таки зараз приступив до роботи.

Присутний на зборах отаман Січової Орґанізації, д. Новодворський, заявив, що Січи будуть також підпирати з усіх сил позичку правительства Петрушевича. Він сказав, що мае надію, що всі Українці в Америці щиро відповідять на поклик президента републики Галицької України і закуплять бонди, бо лише зрадник може нині стати проти української позички. Вкінці він поставив внесенне, аби не було сумніву про однодушність присутних, щоби відголосували, чи годяться підпирати національну позичку Галицької України.

Предсідатель піддав внесенне під голосованне, яке принято однодушно, всіми голосами присутних.

Відтак зголошувались присутні і записували свої позички або складали готівкою на руки Всеукраїнського Окружного Комітету.

Досі зложено вже понад $2.000, а підписано більше.

Є повна надія, що рухлива, патріотична і все молода духом українська громада в Шикаґо запишеться найкрасшим споминoм перед страдаючим старим краем.

А.

## КОНҐРЕС „МІЖНАРОДНЬОЇ ЖІНОЧОЇ ЛІҐИ, МИРА І СВОБОДИ" В ВІДНІ.

(Від власного кореспондента).

В Відні радив від 10—17 липня конгрес „Міжнародньої Жіночої Ліґи Мира і Свободи".

Ся орґанізація, заложена підчас світової війни, має за ціль працювати в тім дусі, щоб міжнародні конфлікти усувати мирним способом, без війни.

Конґрес сеї орґанізації, який відбувся в Відні, для Українців цікавий тим, що на нім принято до орґанізації **українську секцію,** так, що Українки виступали на конґресі як повноправні члени орґанізації.

Українська делеґатка **Суровцова** промовляла про положенне на Великій Україні, зазначуючи, що мир на Сході Европи буде аж тоді, коли Україна стане вільною, незалежною державою.

Українська делеґатка **Баранова** мала реферат на тему: „Який ужиток можемо зробити з Союза Націй". В сім рефераті вказала вона, що може і повинен Союз Націй зробити для народів, які доси знаходяться під чужим ярмом. Провідну думку сього реферату найліпше видно з резолюцій, яку поставила референтка. Сі резолюції звучать:

1) Конґрес уважає за одну з найважнійших задач Союза Націй виступити з цілою силою свого авторитету за як найшвидшим усуненнем всіх окупацій, а доки се станеться, занятися рішуче по думці артикулу 23-ого грамоти Союза Націй долею населення всіх територій, які під сю пору знаходяться під чужою окупацією.

2) Відповідно до сього конґрес поручає як відповідну міру висилку делеґатів Союза Націй з правом:

а) видати зарядження для охорони місцевого населення, які повинні бути зараз виконані;

б) вплинути на зміну законів і заряджень некорисних для місцевого населення;

в) жадати переведення в житте законів і заряджень, виданих в інтересі місцевого населення.

3) Конґрес витає з вдоволенням постанови Союза Націй в справі **виленської землі** і постанову Ради Союза Націй з 23-го лютого 1921 про долю Східної Галичини, сеї одинокої української землі, якої положеннем займається Рада Союза Націй конґрес взиває Раду Союза Націй, щоби вона взяла в охорону населення сеї землі аж до часу вирішення державно-правного положення Східної Галичини Найвисшою Радою й усунення польської окупації.

Дві перші резолюції конґрес приняв, а третю поручив увазі



виконуючого комітету „Ліґи Мира і Свободи".

Взагалі українських делеґаток витав конґрес дуже прихильно.

Далі треба зазначити, що підчас промов **польських** делеґаток прийшло до ворожих маніфестацій проти Польщі. Се не дивниця, **польські делеґатки були такі безличні, що хвалили Польщу як ідеальну державу національної справедливости, де національні меншости мають усі права.** На се делеґатки народів, поневолених Польщею, голосно протестували.

Так само були протести підчас промови **мадярської** делеґатки.

Як я вже зазначив, для нас Українців конґрес важний тим, що він був трибуною, з якої Українки могли делеґаткам цілого світа розповісти про поневоленне України.

Що-ж до **загальних цілий** „Ліґи Мира і Свободи" треба сказати, що доки одні народи держать другі народи в неволі, доти поневолені народи не можуть думати про „вічний мир", бо вічний мир в таких обставинах означав би для них **вічне поневоленне.** Поневолені народи мусять готовитися до боротьби з своїми гнобителями, за своє визволенне з чужого ярма.

Дорога до вічного мира веде через свободу і незалежність усіх народів. Очевидно, було би ліпше, якби народи-гнобителі опамяталися і зреклися панування над тими народами, яких держать у неволі. Одначе сподіватися, що прим. Москва чи Польща зречеться добровільно панування над українськими землями, — на се сема ніяких основ. І тому ми Українці мусимо готовитися до боротьби за наше визволенне, мусимо так виховувати наші діти, щоб вони були готові з оружем в руці боротися за визволенне рідного краю з чужого ярма.

Гайдельберґ, 25. липня 1921.

**Д-р Михайло Лозинський.**

## РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє, що квартальний мітінґ відбудеться о 6-тій годині пополудни в суботу, 3. вересня, в гали під ч. 435 Мейн стр. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Хто не вирівнає своїх довгів, буде суспендований. — В. Григорчак, предс.; Н. Гнат, кас.; М. Сас, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Жеребецька Любов", від. 144, повідомляє, що мітінґ відбудеться о годині 7.30 вечером в суботу, 3. вересня, в гали Укр. Нар. Дому під ч. 217 Е. 6-та ул. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — В. Цільник, предс.; М. Ямка, секр.







**В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".**









## В ЗАЧАРОВАНІМ КОЛІ СОВІТСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ.

(Листи про Велику Україну).

II.

Весна й літо 1921 р. переживаються найбільше трівожно російськими окупантами на Україні. Перед мною жмут совітських ґазет, в яких ріжно відміняються слова „Петлюра, петлюрівщина, петлюрівці" і т. д. „Петлюрівщина" — це болячка для совітської власти на Україні. І ніхто не знає, чи загоять большевики якось цю „болячку", чи вона врешті перетне їм життя на Україні.

Що се таке „Петлюрівщина?" Під цим словом, властиво, большевики обєднують весь український свідомий національно державний рух, який не мириться з окупацією України і тим чи иншим способом хоче її скинути. А імя от. Петлюри тут беруть большевики для того тільки, щоб показати перед світом, що мовляв, тут авантура одної особи, а не широкий **національно державних рух,** як є на самім ділі.

Для всякого, навіть цілком неознайомленого з українським життєм чоловіка, буде зразу ясно з **чиєю** властю він має діло на Україні. Большевики деякі ґазети видають дуже лихою українською мовою (якесь „язичіє"), але урядовий відділ, де містять комісари свої прикази, весь писаний по російському, бо власть російська і української мови не вживає.

З самої весни не перестають на Україні повстання, то в тих, то в инших ґуберніях. Не без того, що й самі большевики провакаційно підбурюють населення на повстання, щоб потім покарати „для приміру иншим". Не так поширене повстанство, як партизанська боротьба — орґанізовані кінні загони постійно переїздять з місця на місце і руйнують большевицький апарат, звязок між військами і т. д. І хоч богато російського війска є на Україні, все-ж воно не може припинити цеї „малої війни" яку оголосив большевикам український народ. Українські партизани знають місцевість краще, чим большевики і можуть у всякий момент, при невдачі, відступити без слідів. Щоб побороти повстанський рух, большевики вживають драконових средств: випалюють цілі села, які приймають повстанців, розстрілюють дорослих мущин по тих місцевостях, де переховуються партизани і т. д.

Щоб якось вплинути на непримирімість повстанців, большевики оголосили всім повстанцям та їх отаманам амнестію. Знайшлися деякі стомлені трьох літньою боротьбою люди, які довірились на слово большевиків і віддали зброю, стали до мирної праці! Дехто, як напр. от. Мардалевич і Богатиренко, навіть стали на службу в большевицьке військо. Але, не вважаючи на такі поодинокі случаї, все-ж по словах самих большевиків, повстанський рух не припиняється, і повстанські загони „ростуть, як гриби". Хто знає большевицьку тактику, той може наперед пожаліти тих нещасних, які довірились большевицькій амнестії. Безперечно, цих людей, які перестали бути „бандитами" (так большевики називають усіх повстанців) большевики не спускають з ока і постараються так, чи инак їх позбутися, можуть навіть ізза угла підстрелити, а потім обявляв, що то пімста „бандитів" своїм „зрадникам".

Причини повстанського руху всім відомі. Большевики всю вину складають на „петлюрівських" аґентів. Але цілком ясно, що ніякі аґенти з боку не можуть ніколи підняти широкого народнього руху, коли немає для нього причин у внутрішніх відносинах країни. Рух протибольшевицький на Україні — це дійсно рух одчаю, крик протесту мирного населення проти грабунку озброєної до зубів російської армії. Що цей рух дійсно лежить в глибині українських народніх мас, видно з того, що всі ті отамани, яким немає числа, переважно люди без військової підготовки, люди від фабричного варстату або від плуга, яких тільки нестерпиме життя під большевиками кинуло на боротьбу з ненависним режімом, який і сам ледве дихає і другим жити не дає.

Росії та Україні загрожує нова і немала біда. Це страшна посуха і неурожай, який охопив великі простори понад Дніпром та над Волгою. Вже давно наука передбачала період засушливих літ (теорія проф. Брікнера). Розуміється, що в культурній державі з орґанізованим апаратом такому лиху можна би було запобігти, приготувати населення до зустрічі суші. Совітська держава цього не могла зробити, населення зосталося неприготованим, і тепер на великих просторах і хліборобське і промислове населення (оскільки можна говорити про промисловість у сов. республиці) стоїть перед загрозою голодної смерти. Сьогодня я мав розмову з одною жінкою, що прибула сюди на Поділля з Катеринославщини. Там тепер повинні бути жнива, але вона каже, що на нивах нічого немає. Цілу весну й пів літа не було дощів, і все вигоріло. Поля стоять поорані, бо думають хоч озимину посіяти ті, у кого вона є. Жнив нема, то нічого жати. Люди сумно ходять по своїх дворах, примушені до будіяльности. Дехто мушені до бездільности. Дехто вого хліба. Немає трави для худоби, тому селяне спродують скот задешево, щоб купити хліба.

Фунт хліба (½ клґ.) у Катеринославі коштує 3—4 тисячі сов. рублів, але мясо в 3—4 рази дешевше. Вільний час селяне використовують на те, що їдуть в ті краї де хліб уродив (під Київ, на Поділля) і купують там собі хліба. В додаток до сього свого лиха, з Росії з понад Волги суне хмара голодних Москалів, які йдуть на Україну по „хлебушко". А Україна сама доїдає рештки.

В звязку з неурожаєм прокинувся релігійний фанатизм на Херсонщині та Катеринославщині. Ці ґубернії України, як промислові і богаті, взагалі були досить байдужі до релігійних справ. На це жалівся колись петербурському синодови катеринославський епископ Агапит, а херсонщину ще за царського режіму в жарт називали „невінчаною" ґубернією, з огляду на велике число одружінь без церковного обряду. І тепер в цих ґуберніях почався широкий релігійний рух, появилися „обновлені" ікони і т. и. Большевики, боячись релігійної пропаганди проти себе, склали цілу програму „боротьби з релігійним фанатизмом". Невідомо тільки, чи буде ця боротьба успішна. Відома річ, що релігія не може бути скасована декретом і що так звані „метафізичні" справи потрібують великої обережности, чи від проповідника атеїзму, чи від оборонця релігійности, бо можуть, в разі нетактовности, викликати наслідки цілком протилежні.

В історії европейсько-азіятського континенту бували не раз на протязі часів, коли людскість себе памятає, великі народні здвиги, так звані „переселення народів". Шаблонова історія обясняє ці переселення народів там, що там десь у середній Азії намножилося людей і вони, шукаючи собі незаселених країв, ішли на захід.

Наука про клімат дає инше пояснення цим великим переселенням. Не тим, що людей намножилось обясняється переселення, а тими кліматичними змінами, які не давали людности жити в середній Азії та східній Европі з їхніми табунами коней, чередами рогового скоту та отарами овець.

Суша, яка, на підставі науково стверджених членом української академії наук Тутковським фактів, охоплювала періодично землю, нищила пасовиска для напів диких народів Азії та східної Европи, і вони з своїми стадами йшли на захід, нищили все на своїм шляху, завойовували чужі народи. Пригайдаймо картину облоги золотоверхого Києва ханом Батием, як її представляє наш український літопис: „від скрипу возів, від ревіння верблюдів та овець нічого не чути було в городі". На війні таких стад непотрібно. Тут маємо діло з переселеннєм цілого народа з усім його богацтвом, яке тоді складалося в худобі ріжного рода. Суша в центральній Азії гнала і скот і людей туди, де можна було пасти і пастися.

Чи не повториться щось подібне тепер? Вже йдуть голодні орди з країв неурожаю. Така текучість населення підриває силу й авторітет совітської влади, але большевики не можуть спинити цього інстинктивного руху самохорони. Зруйнуваний до останньої міри транспорт не може доставити хліба з країв, де є рожай, в краї неурожайні.

Антисанітарні умови, в яких живе зпавперизоване населення, дають сприятливий ґрунт для поширення пошестей — тифу, холери. В додачу до всього лиха, — міжгромадська війна.

Совітська держава не може дати за селянські средства поживи (хліб і т. и.) еквіваленту — виробів фабричних. Аджеж промисловість у совітській републиці дає всього 4—6% до военного виробу. (Див. книжку Леніна: Опроднаяоге).

Перед таким стіхійним лихом, як голод і пошести, большевицька влада починає тепер приходити до себе і береться за голову. Головну увагу звертає російське правительство на закуп харчових запасів в Европі. Правда, обмежена скількість золота в державній скарбниці не дає надій на те, що голоду не буде, бо ніяка держава не може взяти своїх громадян на удержанне.

Щоб оживити промисловість, совітська власть рішуче відмовилась від своєї „комуністичної" теорії, і починає навертатись до більш реальних поглядів. Соціялісти кажуть, що соціялізм може зрости тільки в розвиненій капіталістичній системі. Большевики зруйнували капіталізм, але соціялістичної системи не збудували. Замісць того запанувало дрібне передкапіталістичне натуральне замкнене селянське і реміснацьке господарство, яким характеризується феодалізм. Стався страшний підупад продукційних сил, втеча робітників з міста на село, занепад матеріяльної і духовної культури взагалі.

Тому тепер гаслом большевиків стало „назад до капіталізму". Вже Ленін пише, що капіталізм, як рівняти з феодалізмом, є не зло, а добро, а його підголоски прямо виголощують: „нехай живе приватна ініціятива! Нехай живе вільна конкуренція!" (Большевицький комісар Мілютін на зїзді Совнархозів цього літа в Москві).

Теперішній „комунізм" совітської республіки має чисто споживчий характер. Гуртом поділити і зїсти, на це здатен величезний бюрократичний апарат сов. республіки. Але цей апарат рішучо не в силі орґанізувати продукцію і **розвинути продукційні сили країни,** а в цьому як раз і полягає успіх, чи неуспіх соціяльної революції.

Совітська республіка платить золотом за ті оселедці, хліб, пшоно та консерви, які продають їй капіталістичні держави. Що це буде коли останні золоті рублі пірнуть у глибоких кишенях капіталістичних акул?

Деякі думки про можливу політику большевиків дають нові вчинки большевицької дипльоматії на стратеґії.

На Україну, по відомостях останніх днів, прислано богато російського війска (мобілізованих Українців відсилають у Московщину). Частини добре зорґанізовані. Всюди справляють мости, готують зелізниці до перевозу війска. Невідомо, проти кого готують своє війско большевики. Напевне можна сказати, що не проти повстання. [illegible] ясно, що ставити цілу армію понад Дністром і Збручем небезпечно, бо в разі стихійного великого повстання над Дніпром, ця армія буде відрізана від своїх баз і мусітиме або роспорошитись, або перейти на територію Бесарабії або східної Галичини. Нота Чичеріна, комісара заграничних справ, дає трохи світла для цеї справи. Чичерін обвинувачує Польщу і Румунію в аґресивних намірах супроти Росії, в недодержанню добросусідських відносин. Для стороннього глядача, що побував останніми часами в Румунії та в Польщі, видно, як боїться і не хоче війни вся суспільність цих країн.

Ці держави з трудом „перетравлюють" чужі національні орґанізми, які попали в їхні границі (головно території українські) і тільки бояться, щоб цих ласих шматків у них не відняли. Відгадка большевицької стратеґії мабуть чи не полягає в їх страшному, одчаяному економічному становищі. Гнів голодних мас найскорійше направляється проти правительства. Я памятаю, що революція марта 1917 р. стала в значній мірі в звязку з харчовими затрудненнями. Робітники кричали: „давай хліба! Геть ту бабу! (Царицю)". Ще Наполеон III. знав секрет, як відтягувати увагу мас від внутріщних справ на зовнішні. Він казав, що для народа потрібна війна раз на 7 років, і тоді правити дуже легко.

Мир для червоної армії приносить богато шкоди. Війско роспадається, підупадає дисципліна, салдати торгують всім, чим можна, невдоволення большевицьким режімом передається війску.

Цілком допускаю, що большевикам, в їх критичному положенню єдиним засобом порятунку є нова війна.

Про можливість війни та її перспективи в слідуючім листі.

22. липня 1920 р.

**А. Кодацький.**

# ДОПИСІ

## ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

### Народні збори.

Заходом Ліґи Американсько-українських Горожан відбулися тут в неділю (28. с. м.) зараз по Службі Божій у церковній гали народні збори. Сі збори отворив Николай Левицький. Він представив ціль зборів і завізвав присутних на гали, щоби всі як оден вписалися до Ліґи Ам.-українських Горожан, тому, що лише горожани і бувші американсько-українські жовніри мають повне право жадати від американського уряду помочі для українського народу. Американські Українці мають подбати, щоби відси зпід звіздистого прапора вийшла свобода для українського народу.

Дальше виступив з бесідою п. Кирило Піддубчишин, котрий завізвав усіх до згоди і до праці в сій новій орґанізації для виборення прав українському народови. Він висловив свій жаль, що місцеві горожани Українці, патріоти, не явилися на сі збори, хотяй знали, на яку ціль вони були скликані, бо читали про сі збори оголошенне в „Свободі".

Слідуючий бесідник, головний секретар У. Н. Союза п. Роман Слободян, завізвав український нарід до згоди і до спільної народної праці. Велику прислугу можуть зробити свому рідному народови бувші американсько-українські жовніри, бо вони боролися за свободу всіх поневолених народів. Коли нам удастся визволити український нарід з тяжких мук і кайдан, тоді ми сміло поїдемо до своєї Неньки України, де буде повівати наш синьо-жовтий прапор. Грімкими оплесками нарід подякував бесідникови за його щирі і підбадьорюючі слова.

Дальше говорив місцевий парох, о. Ал. Улицький, котрий завізвав всіх присутних, аби своє останнє жертвували на оборону свого рідного краю, який стогне в ярмі чужинецьких наїзників. Кождому з нас добре відомо, що Ляхи висилали своїх Антків, Янків і Мацьків до Европи, щоби йшли рабувати і нищити нашу українську землю. Американське правительство дало їм поміч, а наші під той час билися самі між собою і ще навіть купували польські бонди. Один Українець з Джерзи Сіти купив польський бонд за 700 долярів; купив його на шкоду свому рідному братови. Тож тепер берімся до діла і купуймо свої, українські бонди. Чи здобудемо собі волю тепер, чи ще мусимо якийсь час пождати, але покажім усі, що ми любимо свій край, свій народ і свою рідну мову. Нехай Лях знає, що Українці — се сила, яка змете Ляхів з української землі. Свою бесіду о. парох закінчив отсими словами: „Вступайте всі як оден до Ліґи Американсько-українських Горожан, без ріжниці, хто до якої партії належить, аби лише був правдивий Українець, а не Лях ані Москаль. Тож станьте враз з нами в ряди і купуйте українські бонди на визволення України!"

Після того Николай Левицький заявив, що джерзисітська громада мусить вислати свою делеґацію до Вашінґтону враз з філядельфійською Ам.-Укр. Ліґою і з другими громадами тутки в Америці. Всі присутні згодились, аби вибрати двох делеґатів і одну делеґатку. Зістали вибрані слідуючі особи: п. Антін Зубрик, п. Николай Левицький і пані Емілія Маковська. Відтак всі присутні зложили на початок на подорож тій делеґації 36 долярів.

З того всього видко, що джерзисітська громада не спить, але робить свою народну роботу.

Николай Левицький подякував публиці за присутність і за вибір делеґатів, а після того приступлено до продажі бондів. Зібрано на сю ціль значну суму, яка буде пізнійше оголошена в часописях.

Американсько-українська Ліґа Горожан просить усі місцеві Товариства, Братства і Сестрицтва, а також усіх свідомих Українців і Українок, без огляду на партійні переконання, щоби явилися численно на слідуючі збори, які відбудуться в неділю, 4. вересня с. р., о годині 12-тій, зараз по Службі Божій, в галі церковній при ул. Сусекс і Ґрін, в Джерзи Сіти, Н. Дж. На тих зборах мається підписати меморіял до Вашінґтону, і буде вибір сталого уряду Ліґи Ам.-Укр. Горожан.

ЗА ТИМЧАСОВИЙ КОМІТЕТ АМЕР.-УКР. ЛІҐИ ГОРОЖАН:

Гаврило Павлик, секр.

## МІЛВОКІ, ВІС.

### Поляки крадуть гроші з листів.

Дня 18. квітня б. р. я вислав був до своєї родини в краю лист і вложив до того листа один паперовий доляр. Тесаме зробив і мій брат, Іван Орищин. Оба листи були адресовані до села Камінка Лісна, остатна почта Добросин (Галичина). Дня 17. серпня б. р. оба листи до нас вернулись, але без долярів у середині. Із почтової стампілі видко, що ті листи були у Добросині і відтам їх завернено назад до Америки. На обох листах не було найменьшого знаку якогонебудь нарушення, а прецінь спритні польські злодії витягнули з них наші доляри.

Се я подаю на осторогу нашим людям, а також на те, щоби наші большевики знали, з ким вони сватаються та як проклятi Ляхи обкрадають наш нарід на нашій рідній землі.

Доси ми знали одну красну народну приповідку про Ляхів: „Що Поляк, то злодій". Тепер пійде в курс друга подібна приповідка: „Крадуть, як Поляки".

Іван Березовець,
член 103. від. У. Н. Союза.









## ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших похвалів).

Ціна одної стрічки 10 центів.

НЮ ЙОРК, Н. Й.
Укр. Нар. Дім, 217-19 Іст 6-та улиця.
УКР. ТЕАТРАЛЬНА ДРУЖИНА
при участи найкращих артистичних сил відограє
В СУБОТУ, 3. ВЕРЕСНЯ 1921
веселі комедії
ДЕ КОБИЛА ТАМ ЛОША
і
ПРОСТАК
(Хитрощі жінки перехитрені Москалем).
Початок о годині 8-мій, вечером.

В НЕДІЛЮ, 4. ВЕРЕСНЯ 1921
драма в 5-ох діях, І. Тобилевича
НАЙМИЧКА
Початок о годині 7.30 вечер.
Режісер: С. Корда.
ПО ПРЕДСТАВЛЕННЯХ БАЛЬ
05-06

PITTSBURGH, PA.
ТОРЖЕСТВЕННЕ ПОСВЯЧЕННЄ УКРАЇНСЬКОГО ПРАПОРА
в Пітсбурґу, Н. С., відбудеся
ДНЯ 5. ВЕРЕСНЯ (Лейбор Дей).
Служба Божа в церкві св. Юрія на Doerr St. точно о год. 11-ій рано.
Запрошуєсь всіх місцевих і доокотичних Українців. — КОМІТЕТ. 05

## ПИСЬМО ВІД ІНТЕРНОВАНОГО УКРАЇНСЬКОГО ЖОВНІРА

Всі кревні і знакомі, що знають особисто мене, прошу о ласкаве заподання своїх адресів в цїли переписуванняся з ними. Всі, так кревні як і знакомі, що находяться під сю пору в Америці і Канаді а походять з села Цвітови, пов. Бучач, Галичина, як: пп. Микола, Ілько і Семен Пробіжні, Микола Потюк, Іван Макар, Володимир Макаранський, тета Анна Зарваницька і тета Зофія Красій, Іван Доніц, Антін Яворський, Волод. Шпатовський, Микола Дуткевич, Федь Андрусишин, Андрій Мильничук і инші, як шваґер Микитюк Степан і т. д. зволять написати до мене на понизшу адресу.

Я находжусь під сю пору в українській армії, яка тепер інтернована на Чехословаччині. Життя моє теперішне дуже лихе та погане, за 50 сотиків, яких побираємо денно не єсьмо вдоволені, бо як раз лише на одну сірку стане або голку або одного шпорта, і більше нема такого предмету, щоби 50 сот. коштував. А ту терпіти треба, бо святий народний обовязок є дуже важний. Хотьби не знати якими підступами руйнували нас наші вороги, то все одно ми видержимо і докажемо ворогам, що українська кров не вмре не загине. Думаю і сподіюсь, що пп. кревні і знакомі а ще до того Українці, але не такі Українці що співали „Душу тіло ми положим за нашу свободу", а як прийшлось до діла, то він сказав: „Я невтральний", і замість взяти кріс та піти на фронт, вони золоті інтереса робили для своєї власности, але Українець з крови і кости, хоть його січи, рубай, він все каже „я Українець"!...

Дорогі мої кревні і знакомі: Ви виховуєте свою молодіж, прошу Вас і благаю вщіпляйте в ті дитячі молоді серця і впоюйте слово „Українець", щоби той цвіт який підростає, вже змалку знав, що і хто він такий, а тоді його ніхто не переконає, що він є або Русин, або большевик, ні! Він все скаже „я є Українець в першій мірі". Кінчу і здоровлю Вас щиро всіх кревних і знакомих. Моя адреса: Онуфрий Гаврилюк, бул. адютантура 1-го п. полка, Nemecke Jablonne, Checho-Slovak Republic, Europe.

## ДО ВІРНИХ В BARNESBORO, PA. І З СУСІДНИХ ОКОЛИЦЬ.

5-го СЕПТЕМБРА

на Лейбор Дей, будемо посвящати два нові великі дзвони, красно мальовані образи, відновленне Української гр.-кат. Церкви Пренепорочного Зачатія Пр. Діви Марії в Барнесборо, Па., і двох нових бічних вівтарів.

Посвячення довершить наш Всесвітл. Апостольський Візитатор і Адміністратор Петро Понятишин.

Сим запрошуємо сердечно все дооколичне наше Всечестне Духовенство, всі доокoличні парохії, Братства, Товариства, Сестрицтва і всіх щирих Українців і Українок, прибути до нас на Лейбор Дей, 5-го септембра, в понеділок о 10. годині рано на посвяченне і своєю присутностию звеличати наше торжество і показати чужинцям нашу силу, єдність і культуру. 04-06

ЦЕРКОВНИЙ КОМІТЕТ:
Парох, свящ. о. Йоан Волощук,
Стефан Рейба, Мих. Бончанський,
Григорій Яцко.



## ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

Оголошення женитьби не приймається. — За одноразове оголошення в сій рубриці платиться 2 цнт. від слова. За більше разів по 1½ цента за слово за кождочасне поміщення. Двоpазове оголошення з 5 стрічок $1.00.

ПЕТРО КОРОЛЕВИЧ, член Української Республиканської Капелі пошукує своїх родичів, які проживають в Америці вже 15 літ. Їх зовуть Степан Ковальський і дві його сестри, родилися на Київщині в м. Черкаси, де родився також Петро Королевич. Чи вони самі, чи хтоб о них знав, хай пише до нашої Редакції. 05-06

АКУШЕРКА АНТОНИНА ЛАСОНЬОВА повернула до Ню Йорку під 139½ E. 4th St. і уділяє помочи в жіночих терпіннях як давнійше. 02вчс11

ПОТРІБНО дівчини або женщини до обслуги в ресторані і пекарні. Кандидатки мусять знати писати і читати. Платня добра. Голоситися до MR. HLADIY, 331—9th Ave., cor. 29th St., New York City. 02,5,6